
*Magyar Művelődési Intézet
Kutatási és Kutatásszervezési Igazgatóság
tevékenységei a 2005. évben*

ÖSSZEÁLLÍTOTTA: LADA ZSOLT

Kultúra a gazdaságban konferencia

A Magyar Művelődési Intézet Kutatási és Kutatásszervezési Igazgatóságának idei legfontosabb rendezvénye a „Kreatív gazdaság” és a „Kulturális szegénység” című kutatásokat lezáró konferencia volt. A kultúra a gazdaságban konferencia-cím aktualitását a második Nemzeti Fejlesztési Terv és a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumnak stratégiai terve adta.

A kutatások alapján egyértelműen megállapítást nyert, hogy a tudás-alapú társadalomban és gazdaságban *a kreativitás* kulcsfontosságú szereppel bír, így jelentős versenyképességi tényező – *a kulturális szegénység* ugyanakkor konzerválja, újratерemti a társadalom megosztottságát, ezáltal jelentősen rontja a versenyképességet. A kreativitás, a versenyképesség fejlesztése, illetve a kulturális szegénység felszámolása, de legalább a mérséklésére tett kísérletek nélkül Magyarországon nehezen képzelhető el komoly gazdasági fejlődés, fejlesztés.

A kutatás során felvettük a kapcsolatot a Magyar Szabadalmi Hivattal, ahol 2005 júniusában készült el egy korábban indított vizsgálat előzetes jelentése, amely az ENSZ Szellemi Tulajdon Világszervezete (World Intellectual Property Organization, WIPO) 2003-ban közzétett útmutatója alapján, a szerzői jogi alapú ágazatok gazdasági hatásának felmérésére vonatkozik. A kreatív ipar kutatás témájához szervesen kapcsolódó vizsgálat legfontosabb megállapításait a konferencián is ismertettük.

A fenti kutatások jelentőségére való tekintettel szeretnénk azok eredményeit mind szakmai, mind társadalmi szinten széles körben megismertetni.

Célunk elsősorban az ismertetett témák alapján egy szakmai, társadalmi párbeszéd elindítása, amely a miniszteri „A szabadság kultúrája” című kiáltvánnyal összhangban a kultúra újrafogalmazását, az ágazatban rejlő lehetőségek továbbgondolását segítené elő.

A konferencia előadói voltak: **Bozóki András** NKÖM, **Göncz Kinga** ICSSZEM, **Kóka János** GKM, **Veress József** MEH, **Bendzel Miklós** MSZH, **Borbáth Erika** MMI, **Lada Zsolt** MMI, **Nagy Mihály** NKÖM.

A vitában résztvevő szakemberek: A társadalmi integráció területén **Miszlivecz Ferenc** MTA, **Vitányi Iván** MTA, **Dávid János** ELTE, **Péterfi Ferenc** MKFE. A kultúra gazdaságtana, a kultúra és a gazdaság kapcsolata témában: **Halm Tamás** MEH, **Harsányi László** NKA, **Bendzel Miklós** MSZH, **Penyigey Krisztina** MSZH, **Baán László** SZM. A tudás, hálózat, kultúra témakörben: **Desseffy Tibor** ITHAKA **Wessely Anna** ELTE, **Inkei Péter** KST, **Varga Csaba** SKI.

Meghívottak ernyőszervezetei (a teljesség igénye nélkül):

Önkormányzati szervezetek (MJSZ, Európa Kulturális Fővárosa és a Magyar Kultúra Városa cím várományosai, stb.), Országos Területfejlesztési Tanács, a regionális fejlesztési ügynökségek, Tervezési Operatív Bizottság (TOB), Országgyűlés Kulturális és Sajtó Állandó Bizottsága, Kulturális Stratégiai Tanács, Magyar Kereskedelmi és Iparkamara, Magyar Reklámszövetség, Nemzetközi Vállalatok Magyarországi Tanácsa (HAIC), Magyar Innovációs Szövetség, Magyar Feltalálók Egyesülete (MAFE), Ipari Parkok Egyesülete, Ipartestületek Országos Szövetsége (IPOSZ), Magyar Tudományos Akadémia (MTA), Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetsége, Tudományos Ismeretterjesztő Társulat, Magyar Urbanisztikai Társaság, Magyar Szociológiai Társaság, Tudományos Ismeretterjesztő Társaság (TIT), Váti Kht., KSH, GKI Gazdaságkutató Rt.

A 2005. évben folytatott és lezárult kutatások bemutatása

1. „A közművelődési feladatellátás törvényessége és formái falun”

c.kutatás a települési hátrányokat és előnyöket a közművelődés helyzetével és a helyi kultúrafejlesztési elképzelésekkel összefüggésben vizsgálja. Arra voltunk kíváncsiak, hogy a jelenlegi finanszírozási és jogi keretek között a közművelődés milyen helyi feltételek mellett tud jól működni, illetve milyen települési környezetben válik maga is a hátrányok egyik összetevőjévé.

2. A „Közművelődési intézmények és közösségi színterek igénybevételének kutatása”

c. vizsgálat adatfelvételének és feldolgozásának befejezése. (Az MTA Szociológiai Intézetével közösen.) A mintaválasztás a „Közművelődési feladat ellátás törvényessége és formái falun” c. kutatás tipológiájára építve 7 típust vesz alapul. Ebből 2004-ben elkészült 4 típusnak megfelelő településen az adatfelvétel. Jövőre a még hátralévő 3 különböző típust képviselő településen történik a kérdőívezés.

3. „Az underclass kulturális dimenziói”

c. kutatás a marginalizálódás okainak kulturális összetevőit és a prevenció közművelődési lehetőségeit vizsgálja mélyinterjúk módszerrel. A kutatás keretein belül a fővárosi és városi szegénység körében korábban elkészült 86 mélyinterjú másodelemzése. A fővárosi és a városi interjúkat szeretnénk kiegészíteni hasonló számban a vidéki szegénység körében készült interjúkkal.

4. A közművelődési szakemberek munkáltatói megbecsülésének, egzisztenciális helyzetének elemzése

- Az alkalmazások körülményei az intézményi világban, a közösségi színtereken.
- Az alkalmazások szabályossága.
- Sajátos alkalmazások (összevont munkakörök, önkéntes-társadalmi munkák, funkcióbővítések intézményen belül, munkakörön belül).

5. Az ünneplési szokások változása: A falunapok, mint lokális közösségi alkalmak

- Az ünnep jelentősége, helye a közösség életében.
- Az ünnep keletkezésének vizsgálata, összevetése korábbi ünnepekkel.
- A programok elemzése, összehasonlítása.
- Az ünnep valós jelentésének vizsgálata.

6. Az önkormányzatok döntési mechanizmusai a közművelődés és a kultúra finanszírozásában

- Milyen döntési mechanizmusokon keresztül osztják szét a pénzt (pl. bizottsági hatáskörben, polgármester/képviselők személyi keretéből, pályázati úton, a közművelődési/egyéb helyi rendeletben rögzített módon stb.).
- Ki készíti elő a döntést, kinek van véleményezési/egyetértési joga, kié a végső döntés?
- A szakmai szempontok, a közművelődési/kulturális referens, illetve bizottság szerepe, súlya.
- Az intézmények gazdasági (és ezen keresztül szakmai) önállósága, beleszólásuk az éves költségvetés kialakításába.
- A település rendeleteinek, terveinek (közművelődési rendelet, kulturális koncepció, területfejlesztési terv) hatása a finanszírozásra.
- Ha van helyi pályázattal rendszer, mik annak jellemzői, mennyire biztosítja a pályázatok közti szelekció normativitását.

7. Amatőrség a kultúrában

Amatőr, volt amatőr művészekkel készített foglalkozási interjúk elemzése. Az interjúk 2002 és 2004 között kerültek felvételre (kb. 50 interjú-szöveg). Ezt kiegészíti a naiv művészek és művészetek meghatározó kutatójával (Dr. Bánszky Pál), valamint a Miskolci Galéria tekintélyes vezetőjével (Dobrik István) a témában készített beszélgetés.

- a) elkészült interjúk tanulmány jellegű szöveges feldolgozása,
- b) további interjú-felvételek készítésével.

Az amatőr művészeti tevékenységet három elsődleges funkciója (esztétikai-, közösségi-, önmegvalósító-) közül a kutatásban közös-

ségi megközelítésben vizsgáljuk. Közösségformáló szerepét az alkotói közösségek közötti kapcsolatokban (hálózatvizsgálat), illetve a közösségeken belüli relációkban értelmezzük. A helyi kulturális kínálat formálásában, a lokális közösségek identitásának kialakulásában-megőrzésében játszott szerepe mellett elemezzük az amatőr művészeti tevékenység és a társadalmi aktivitás, szerepvállalás összefüggéseit is.

Pályázati forrásokból végzett kutatói és kutatásszervezési tevékenységek

1. Települések és kistérségek kulturális állapota – az NKA Közművelődési Kollégiumának pályázata

- 1.1. A kutatás célja, hogy eredményeivel alapot szolgáltasson egyes stratégiai döntések előkészítéséhez, kapcsolódva a „Magyarország kulturális állapotát” vizsgáló más empirikus kultúra kutatásokhoz.
- 1.2. A kutatás célja feltárni, elemezni:
 - a különféle településtípusok vezetőinek kultúrával kapcsolatos koncepcióját;
 - a különféle fejlesztési tervekben milyen formában, milyen súlyllyal és milyen környezetben szerepel a kultúra;
 - milyen differenciáltan jelenik meg a kultúra a különféle koncepciókban;
 - vizsgálni a jelen kulturális élet és a fejlesztés irányvonalainak következetességét;
 - a helyi kulturális politika kialakulásának módszereit, kialakítóinak körét;
 - a lokális kultúraértelmezés különféle modelljeit, a helyben kialakult értelmezési keret prioritásait;
 - a valós kulturális, közművelődési működések formáit;
 - képet alkotni a különféle településtípusok kulturális állapotáról, a jellemző fejlesztési igényekről, lehetőségekről.

2. Népművészeti Kommunikációs Stratégia és Cselekvési Terv – az NKA Népművészeti Kollégiumának pályázata

A népművészettel kapcsolatos feltáró, leíró és magyarázó kutatás célja a népművészet egyéni, közösségi és intézményi „használatának” (társadalmi reprezentációjának) feltárása, a jelenség pontos képének kialakítása az idevonatkozó társadalomtudományi következtetések,

valamint lehetséges stratégiai intézkedési tervek megfogalmazása érdekében.

3. A „Kreatív gazdaság” és „Kulturális szegénység” kutatás – A NKÖM Európai Unió és Stratégia Főosztályának pályázata

A projekt céljai a következők:

- A kreatív iparok jelentőségének felmérése (hozzájárulásuk a GDP-hez, az adóbevételekhez), helyzetük feltérképezése.
- Annak vizsgálata, hogy a NKÖM milyen eszközökkel tud hozzájárulni a kreatív ipar fejlesztéséhez (a jogi környezet alakítása, támogatási rendszer, a rendelkezésére álló intézményi háttér, humán tőke, elsősorban a közművelődési és a közösségfejlesztési intézmények és szakemberek vonatkozásában).
- A kutatási eredmények ismeretében stratégia kidolgozása az ágazat fejlesztésére, figyelembe véve a Nemzeti Fejlesztési Terv prioritásait, különös tekintettel a területi egyenlőtlenségek mérésére.
- Olyan on-line, nyilvánosan elérhető információszolgáltatási rendszer felállítása az ERIKANET-hez kapcsolódóan, mely a regionális és kistérségi koncepciók kidolgozásához nyújt segítséget az önkormányzatok számára, s a for-profit és a nonprofit szféra számára is közvetíti a működéshez és fejlesztéshez szükséges alapszolgáltatásokat.

4. A felnőttképzés megítélésnek vizsgálata a munkanélküliek, a Foglalkoztatási Szolgálat szakemberei és a lakosság körében – a Nemzeti Felnőttképzési Intézet pályázata

A kutatás célja:

Feltárni a lakosság és egyes kiemelt célcsoportok egész életen át tartó tanulásról alkotott véleményét, hozzáállását, tapasztalatait, különös tekintettel:

- a tanulást segítő, és akadályozó tényezőkre, valamint
- a lehetőségekről való tájékozódásról, a különböző információs csatornák (média, munkaügyi központok, ismerősök, barátok, szomszédok stb), használatáról, szerepéről, megbízhatóságáról, hatékonyságáról.